

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

ISSN: 2992-8902

Digital
Object
Identifier

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIALS
NUMBER
SYSTEM-CENTRE

74-91 XALQARO DARAJA

MAXSUS SON, 2024

IJTIMOIY, IQTISODIY, SIYOSIY, ILMIY, OMMAKOP JURNAL

2024-YIL 18-19-APREL

**"RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA AGROIQTISODIYOT VA
BUXGALTERIYA HISOBINING DOLZARB MUAMMOLARI VA
ULARNING YECHIMLARI" PROFESSOR NURILLA SULAYMONOVICH
SANAYEV TAVALLUDINING 85 YILLIGIGA BAG'ISHLANGAN**

XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI, 2024

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 678 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 19-aprel kuni ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Benazir ustozni yod etib	10
Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti jamoasi	
Qishloq xo'jaligi taraqqiyotining ustuvor yo'nalishlari.....	12
Yunusov Xudaynazar Beknazarovich	
Agroklasterlarda biznes jarayonlari moliyaviy natijalari hisobini takomillashtirish	14
Alikulov Abdimo'min, Koshkaldal Irina	
Assessment of the ESG rating of banks.....	19
Ruziyeva Elvira, Eshmuradov Ulugbek	
Contract Preferences of Smallholders: Evidence From a Study on Potato Production in Uzbekistan	24
Sanaev Golib, Sanaeva Rakhima, Nurullaev Ulmasjon, Nurullaeva Bakhora, Sanaev Anvar	
Taxation Systems in the Agricultural Production Sphere in the Context of Resistance to Shadow Economy	34
Koshkaldal Iryna, Dombrovska Olena, Alikulov Abdimumin	
Factors Influencing Farmers' Cooperation in Irrigation: A Study of Samarkand Province, Uzbekistan	39
Tadjiev Abdusame Abduxamidovich	
Xalqaro standartlar asosida qishloq xo'jaligida kapital qo'yilmalar hisobi hamda hisobotlarini takomillashtirish.....	43
Xasanov Baxodir Akramovich, Egamberdiyeva Salima Rayimovna, Raxmatov Jonibek Ismoil o'g'li	
Tijorat banklarida ichki auditida muhimlik va auditor riski masalalari.....	50
Ibragimov Abdugapur Karimovich, Qo'ldoshev Dilshod Melixurozovich	
Agroklasterlar ichki sotish jarayonida transfert baholarni belgilashni tashkiliy-uslubiy jihatlari	57
Eshmuradov Ulug'bek Tashmuratovich	
Auditda regression tahlilni qo'llashning xususiyatlari	64
Tajekeev Ziyatdin Kobeyisovich	
Uzumchilik fermer xo'jaliklarida ishlab chiqarish xarajatlari hisobini takomillashtirish.....	67
Ibragimov Mansur Mardonovich	
Xalqaro standartlar asosida qishloq xo'jaligida aktivlarni tasniflash, ularning hisobi va hisobotini takomillashtirish.....	71
Egamberdiyeva Salima Rayimovna	
The Place of Digitalisation in the Rural Areas Development of Ukraine.....	76
Riasnianska A. M., Kniaz O. V.	
Yalpi ichki va hududiy mahsulotning ko'payishida faol tadbirkorlikning o'rni	79
Salamov Ibroxim, Kudratov Rizo Turdibayevich, Nazarova Maryam Sharipovna	
Inflyatsion targetlash rejimining pul-kredit siyosatini amalga oshirishdagi ahamiyati	84
Fayziyev Oybek Raximovich	
Asalarichilikning qishloq xo'jaligi iqtisodiyotidagi o'rni va uni rivojlantirish istiqbollari.....	89
Alikulov Abdimo'min Ismatovich, Ishturdiyev Hasan Abdigapparovich	
Uzumchilik majmuining tashkiliy-iqtisodiy mexanizmi va uning tamoyillari.....	94
Boltayev Nazarbek Narzullayevich	
Mintaqaviy klasterning xususiyatlari.....	98
Urdushev Hamrakul	
Considerations for Bolstering Entrepreneurship in the Evolution of the Domestic Economy	102
Shadiyeva Gulnora Mardiyevna	
Chorvachilik tarmog'ida ishlab chiqarish samaradorligini oshirish imkoniyatlari.....	107
Kudratov Rizo Turdibayevich, O'roqov Feruz Ibodullayevich	
Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda qishloq xo'jaligi mahsulotlari yetishtirishning hududiy jihatlari	112
Kazakova Zulayho Salaxiddinovna, Nazarova Maryam Sharipovna	

Yalpi ichki mahsulot va uni hisoblashni takomillashtirish yo'llari.....	117
Xalmurzaev Mansur, Abdushukurov Xondamir	
Qishloq xo'jaligi korxonalarida tovar-moddiy qiymatliklar hisobini takomillashtirish yo'nalishlari.....	122
Raximova Umida Rabbimovna	
Mamlakatimiz agrar tarmog'ida innovatsiyalarga asoslangan tadbirkorlikni rivojlantirish.....	127
Olimova Nodira hamrakulovna	
Banklarda ichki auditni xalqaro audit standartlari asosida takomillashtirish.....	131
Rizayev Nurbek Qodirovich, Boymatova Chinora Ilxomovna	
Agroklastarlarda asosiy vositalarni modernizatsiyalash va ta'mirlash xarajatlari hisobini takomillashtirish.....	137
Alikulov Abdimo'min Ismatovich, Ibodullaev D., Abdushukurov Xondamir Botiraliyevich	
Davlat budjetida boshqaruv xarajatlarini moliyalashtirishni takomillashtirish yo'llari va xarajatlarning optimallashtiruv muammolari.....	142
Narziyeva Guzal Baxtiyorovna	
Bandlikni ta'minlash va kambag'allikni qisqartirishni yuzaga keltiruvchi sabablar hamda ularning yechimi.....	146
Ahmatova Qunduzbonu Asliddinovna, Sunnatullayev Musurmon Sunnatullo o'g'li, Salamov Ibroxim	
Global iqtisodiy rivojlanish sharoitida yashil iqtisodiyot muammolari	151
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Musurmonov Nodirbek Ahmadovich	
Menejer boshqaruvida boshqaruv mehnati va guruhlar dinamikasi	155
Xasanova Sitara Islamovna	
G'allachilik klasterlarida buxgalteriya hisobi shakllarini takomillashtirish.....	158
Yuldashev Sherali Xaitovich	
Современность услуг агропромышленного комплекса в условиях инновационной экономики положение дел	163
Тураев Баходир Хатамович, Рузиев Хамрокул Жураевич	
Влияние внешних факторов на эффективность производства животноводства.....	170
Хамдамова Насиба Аблакуловна	
Banklarda ichki auditni rejalashtirish masalalari.....	173
Ibragimova Iroda Rashid qizi, Safarov Abdumajit Abdixamidovich	
The Importance of Digital Technologies in the Development of Agriculture.....	179
Rabbimov Elbek Abdulloyevich	
Yakka tartibdagi tadbirkorlarni soliqqa tortish o'zini o'zi band qilishni davlat tomonidan tartibga solish shakli sifatida.....	182
Pardayeva Ozoda Mamayunusovna, Javmanov Jamshed Abdusamatovich	
O'zbekiston pensiya tizimida pensiya hisoblash va to'lashni rivojlantirishda xorijiy mamlakatlar tajribasini uyg'unlashtirish.....	186
Xasanov Baxodir Akramovich, Nurmanov Din-Axmed Tileubayevich	
Uzumchilik mahsulotlari eksportini oshirish omillari	193
Ibragimov Mansur Mardonovich	
Korxonalarning xo'jalik faoliyati hisobining mohiyati, ahamiyati va hisob turlari.....	196
Ishturdiyev Hasan Abdigapparovich, Tilabov Shohruh Baxriddin o'g'li, Irisboyev Raxmatilla Shavkat o'g'li	
Raqamli iqtisodiyotning o'zbekistondagi holati va uning rivojlanish istiqbollari	200
Kazakova Zulayho Salaxiddinovna, Abdullayev Sanjar Sayfiddin o'g'li, Sunnatullayev Musurmon Sunnatulla o'g'li	
Fermer xo'jaliklar faoliyatida investitsiyalarning o'rni.....	204
Nomozova Mahliyo Mamirjon qizi, Yuldashev Muhammad Utkir o'g'li, Solijonova Diyora Xaydarali qizi, Saydullayev Akbarali Akram o'g'li, Urazov Jamshidjon Sa'dullayevich	
Raqamli iqtisodiyotning o'rni va joriy etishdagi imkoniyatlari.....	209
Salamov Ibroxim, Javmanov Jamshed Abdusamatovich, Ummatov Begzod Ikrom ugli, Bekpolatov Sultonxon Sherzod ugli	
Raqamli iqtisodiyot sharoitda asosiy vositalarni hisobga olishni takomillashtirish.....	214
Xatamov Kobil Xayriyevich, Sodiqov Xayrulla Sattorovich	
Improving Cost Accounting for Sales of Agricultural Products in Farms	218
Abdimumin Alikulov, Ulugbek Eshmuradov, Khondamir Abdushukurov	

Servis korxonalarini raqamli iqtisodiyotga o'tkazishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish	224
Kurbanova Raxima Jamshedovna	
Raqamli iqtisodiyotning bugungi kundagi holati.....	228
Nurmanov Sherzod Xujayarovich, Eshimova Gulandom Botir qizi, Daniyarov Xurshid Baxtiyarovich	
Qoramolchilikda ozuqa ta'minotini yaxshilash yo'llari	233
Nurullayev Ulug'bek Uytalovich, Urazov Jamshidjon Sa'dullayevich	
Meva-sabzavotchilik klasterlarida faol tadbirkorlikning iqtisodiy samaradorlikni oshirishdagi o'rni	236
Ibroxim Salomov, Roziyeva Gulxayo Chorievna	
Qishloq xo'jaligini rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari.....	242
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Isaxonov Shaxzodjon Nurali o'g'li	
O'zbekiston chorvachiligidagi muammolar va ularning yechimi.....	246
Xudoyberdiyeva Marifat Umarovna, Xamdanova Nasiba Ablakulovna, Esirgapov Diyor Akramovich, Ulmasov Tohir Suvonqulovich	
Qishloq xo'jaligi iqtisodiyotini rivojlantirishda raqamli texnologiyalarning o'rni va ahamiyati	249
Kazakova Zulayho Salaxiddinovna, Ulmasov Amirxon Rasul o'g'li, Botirov Bekzod Ulug'bek o'g'li	
Механизмы и инструменты финансирования малых и средних сельскохозяйственных предприятий (На примере Центральноазиатского региона).....	253
Худойбердиева Асила	
Agroklastarlarda kapital qo'yilmalar hisobini xalqaro standartlar asosida takomillashtirish masalalari.....	259
Irisboyev Rahmatillo Shavkat o'g'li, Jo'rayeva Diyora Olimjonovna, Eshmuradov Ulug'bek Tashmuratovich	
Milliy iqtisodiyotda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rolini oshirishning ustuvor yo'nalishlari	265
Saidxonov Akmalxon	
Improving Accounting and Auditing of Inventories in Agricultural Clusters	269
Raximova Umida Rabbimovna	
Maishiy xizmatlar sohasining rivojlanish tendensiyalari va kambag'allikni qisqartirishdagi o'rni.....	272
Rajabov Navruzbek Azimjonovich	
Chorvachilik tarmog'ida mahsulotlarni qayta ishlash samaradorligini oshirish imkoniytlari	277
Salomov Ibroxim, Nurmanov Sherzod Xujayarovich, Hotamov Adhamjon Asqarjon o'g'li	
Порядок применения и актуальность международных стандартов финансовой отчетности в деятельности коммерческих банков и предприятий	282
Нарзиева Гузал Бахтиёровна, Хомидов Асилбек Отабек угли, Асомиддинов Хусан Асомиддин угли, Болтабаев Диёрбек Омондурди угли	
Savdo korxonalarida segmentar hisobning o'rni va ahamiyati	286
Mardonov Mamed Shavkatovich, Bobomuradova Sarvinov Ziyadullayevna	
Livestock Development Problems and Prospects in Uzbekistan	289
Khamdamova Nasiba Ablakulovna, Ulmasova Oyul Bakhtiyarovna, Xudayberdiyeva Marifat Umarovna	
Понятие и учет капитальных вложений в агрокластерах.....	292
Жураева Диёра Олимджановна	
Xizmat ko'rsatish korxonalarini innovatsion modernizatsiyalashda iqtisodiy samaradorlikni hisoblash metodini takomillashtirish	297
Kurbanova Raxima Jamshedovna, Umurzoqova Sevinch Karim qizi	
Tarmoq mahsulotlarini ishlab chiqarish va sotishda innovatsion texnologiyalarni qo'llashning iqtisodiy samaradorligi	301
Nazarova Maryam Sharipovna, Kazakova Zulayho Salaxiddinovna	
Maishiy xizmatlar sohasini tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirishda raqamli innovatsion texnologiyalarning roli va ahamiyati	304
Quliyev Begimqul Melikovich	
O'zbekiston iqtisodiyotining rivojlanishi va iqtisodiy o'sish uchun barqaror investitsiya muhitini ta'minlash masalalari.....	308
Raximova Umida Rabbimovna, Elmurodova Dilnoza Farxodovna	

Biznesni qo'llab-quvvatlashda iqtisodiy-ijtimoiy holatni yaxshilash imkoniyatlari	311
Salamov Ibroxim, Janibekov Faxriddin Beknazarovich, Ulmasova Oygul Baxtiyorovna, Xudayberdiyeva Marifat Umarovna	
G'alla urug'chiligidagi boshlang'ich hisob va ichki nazoratni takomillashtirish	315
Yuldashev Sherali Xaitovich, Yusupov Uchqun, Zokirov Behruz	
Baliqchilik xo'jaliklarini rejalashtirishning ahamiyati va bosqichlari	318
Dosmuratova Shaxista Kengashovna	
"Yashil" iqtisodiyot: konsepsiyaning shakllanishi va asosiy kategoriyalari	321
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Toshpulatova Kamola Xurshed qizi	
Sutchilik yo'nalishidagi xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatida marketing elementlaridan foydalanish	324
Urazov Jamshidjon Sa'dullayevich	
Biznes jarayonlarida "xarajat" va "tannarx" kategoriyalarining nazariy jihatlarini	328
Xondamir Abdushukurov, Ulug'bek Eshmuradov	
Перспективы развития бухгалтерского учета и аудита на основе международных стандартов	333
Рахимова Умида Раббимовна, Асомиддинов Хусан Асомиддин угли, Болтабаев Диёрбек Омондурди угли, Хомидов Аслбек Отабек угли	
Asosiy vositalarni hisobga olishning xalqaro va milliy standartlarda aks ettirishning farqli jihatlarini	336
Xatamov Kobil Xayriyevich, Turabaeva Ozoda Ilxambekovna	
Qishloq hududlarida ekoturizm maskanlarining turistik salohiyati va sig'imi tahlili	340
Abduraxmanova Aqida Fayzulla qizi, Xoshimova Sevara Bahromovna, Sayfullaev Umidulla Fazliddin o'g'li	
Chorvachilik tarmoqlarida otchilik infratuzilmasining hozirgi holati va istiqboldagi iqtisodiy samaradorligini oshirish imkoniyatlari	346
Salamov Ibroxim, Nurmanov Sherzod Xujayarovich, Tursunov Alpomish Amanovich, Yo'ldoshev Raxim Nuriddin o'g'li	
Qishloq xo'jaligi klasterlari va fermer xo'jaliklari faoliyatida raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari	351
Nasimjon Babayev, Dilorom Yorbekova, Umidullo Fayzullayev	
Agroklasterlarda biznes jarayonlari sotish hisobini takomillashtirish	354
Abdunazarova Sevinch, Aliqulova Zebuniso, Eshmuradov Ulug'bek Tashmuratovich	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida qishloq xo'jalik ishlab chiqarishining samaradorligi	360
Kudratov Rizo Turdibayevich, Abduxaliqova Farangiz Abduxoliq qizi	
Increasing Efficiency of Catering Enterprises Through Modernization	365
Kurbanova Rakhima Jamshedovna	
Chorvachilik majmuasi infratuzilmasi va uni rivojlantirish	369
Nurmanov Sherzod Xujayarovich, Aslonov Xotamjon Sharibboy o'g'li	
Davlat-xususiy sherikchiligini rivojlantirishda klasterlarning ahamiyati	373
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Raxmatullayev Sherzod Mexriddinovich	
Studying the Features of Innovative Development in The Agricultural Sector of the Economy	377
Yorbekova Dilorom Muxammadkulovna	
Chorvachilikda klasterlashning ayrim masalalari	380
Urdushev Hamrakul, Mavliyanov Majid Tuychiyevich	
Issues of Development of "Green Economy" in the Context of the Actualization of the Problem of Ecology and Climate Change	385
Mukhayyo Dustova	
Xizmatlar sohasi rivojlanishining aholi turmush darajasiga ta'siri	390
Xudoyberdiyeva Marifat Umarovna	
Baliqchilik xo'jaliklarini rivojlantirish prognozini ishlab chiqish masalalari	393
Dosmuratova Shaxista Kengashovna	
Mahalliy soliqlar va mahalliy yig'imlarning iqtisodiy mohiyati	396
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Asomiddinov Husan Asomiddin o'g'li	
Turizm korxonalari hisob siyosatini shakllantirish	400
Ibragimov Mansur Mardonovich	

Korxonalarda moliyaviy holatini ifodalovchi ko'rsatkichlar tahlili	404
Isturdiev Hasan Abdigapparovich, Tilabov Shohruh Baxriddin o'g'li, Yusupova Ergashoy	
Innovatsiya, innovatsion iqtisodiyot atamalarining mohiyati va ulardan samarali foydalanish yo'llari.....	408
Xudoyberdiyeva Marifat Umarovna, Boyjigitov Kamronmirzo Sobirjon o'g'li, Obloberdiyev Shuxrat Sharof o'g'li	
The Processing Indicators of Livestock Products on the Basis of Economic Statistical Models	411
Yorbekova Dilorom Muxammadkulovna, Hotamov Adhamjon Asqarjon o'g'li	
Paxta-to'qimachilik klasterlarida tola ishlab chiqarish xarajatlari tahlili	414
Alikulov Abdimo'min Ismatovich, Farangiz Rustamova	
Meva-sabzavotchilikni rivojlantirishda klaster yondashuvining afzalliklari	419
Eshankulov Sirojiddin Xakimovich	
Prospects for Leaving the Population Out of Poverty	424
Javmanov Jamshed Abdusamatovich, Radjabov Navruzbek Azimjonovich, Uralov Baxtiyor Maxmudovich, Fayzullayev Umidullo Xayrullo o'g'li	
Tijorat banklarida korrupsiyaga qarshi kurashishning kompayens nazorati usullarini takomillashtirish.....	429
Sultonov Abrorbek Umarali o'g'li, Axmedov Shuxrat Xikmatullayevich	
Segmentar va moliyaviy hisobot tuzishda xo'jalik yurituvchi subyektlar mulkini baholashning metodologik muammolari	435
G'olibjon Alikulov	
Raqamli iqtisodiyotga o'tish orqali yashirin iqtisodiyotni jamiyatga ta'sirini kamaytirish	439
Uralov Baxtiyor Maxmudovich, Abdusalomov Farruh G'ayrat o'g'li	
Sustainable Farming Futures: the Economic Need of Climate Change Program in Uzbekistan.....	443
Akhmadjon Nurullaev, Sanayeva Raxima Amirqulovna, Visola Khasanova, Bakhora Nurullaeva, Anvar Sanaev	
Problems and Prospects of Cadastral Valuation of Land Resources in the Republic of Kazakhstan	447
Berdimurat Nazimgul, Bassybekova Zh.B.	
Значение цифровизации в сельском хозяйстве	451
Сыздықова Азиза Оралбайқызы, Сапарова Айнура Алпамысовна	
Xizmatlar sohasi samaradorligini oshirish masalalari	456
Mirzayev Qulmamat Jonuzakovich, Mardanova Mohidil Otabek qizi, Mirzayev Azzamjon Jonuzokovich	
Aholini o'z-o'zini bandlikka jalb qilish orqali ishsizlik darajasini pasaytirish.....	461
Javmanov Jamshed Abdusamatovich, Jo'rayev Sherali Anor o'g'li	
Innovatsiyani joriy qilishning fermer xo'jaliklari daromadlariga ta'siri	465
Eshboyev Diyorbek Yo'ldosh o'g'li, Sinayev Sherali Islom o'g'li, Ismoyilov Azamat Isroyilovich	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga muvofiq daromadni tan olish masalalari.....	471
Kozimjonov Abrorbek	
O'zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda raqamli texnologiyalarning yutuqlari va muammolari.....	475
Ochilova Mohigul Toshtemir qizi	
Soliq ma'murchiligida raqamli iqtisodiyotning ahamiyati va uning ilmiy-nazariy asoslari tahlili	479
Uralov Baxtiyor Maxmudovich, Javmanov Jamshed Abdusamatovich, Holmirzayev Sardor Ravshan o'g'li, Tursinaliyev Abdulaziz Shokirjon o'g'li	
O'zbekistonda davlat xizmatlari ko'rsatish milliy tizimini rivojlanishi: xronologik tahlil.....	484
Hasanov Habibullo	
Chorvachilikning mamlakat iqtisodiyotidagi ahamiyati va uning rivojlanishi.....	488
Xamdamova Nasiba Ablakulovna, Tirkashev Farxod Mahmudovich, Sayfullayev Akbar Xoljigit o'g'li, Erkinov Samandar Maxmudovich	
O'zbekiston chorvachiligiga oid FAO ma'lumotlari haqida	493
Pardayeva Kamola	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga muvofiq xaridorlar bilan tuziladigan shartnomalar asosida tushumni hisobga olishning ahamiyati	498
Norbekov Davron	
Paxtachilik klasterlarida ishlab chiqarishga ta'sir etuvchi omillarning tahlili	502
Javmanov Jamshed Abdusamatovich, Abduraxmonov Orifbek Odiljon o'g'li	

Raqamli iqtisodiyotning zamonamizdagi bugungi o'rne	506
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Zarmaxmatov Nomojjon Baxodir o'g'li	
Improving Cost Audit in Innovation Activities	510
Mustafoev is the son of Akbar Mustafa	
Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotni mxs asosida transformatsiya qilish zaruriyati	514
Xolmurodov Otabek	
Klasterlarni tashkil etishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari va ularning mamlakat iqtisodiyotida tutgan o'rne	521
Javmanov Jamshed Abdusamatovich, Homidov Aslbek Otabek o'g'li, Asomiddinov Husan Asomiddin o'g'li, Boltayev Diyorbek Omondurdi o'g'li	
Soliq imtiyozlarini nazariy asoslash va huquqiy tartibga solish	526
Uralov Baxtiyor Maxmudovich	
Sug'urta shartnomalari va sug'urta majburiyatlari hisobini moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari asosida takomillashtirish	531
Ochilov Ilyos Keldiyorovich	
Обеспечение привлекательности инвестиции коммерческих банков	537
Назаров Килич Холмурадович, Нафасов Шохрухбек Хошимович	
O'zbekistonda tashqi savdoning rivojlanishi va muammolari	539
Xudayberdiyev U.	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida mehnatga haq to'lashning nazariy jihatdan tashkiliy-iqtisodiy asoslari	542
Rajabov Navruzбек Azimjonovich, Toshmurodova Dilbar Muzaffar qizi	
Human Capital in Education	546
Ibragimov Mansur Mardonovich, Ergashev Olloyor	
Qishloq joylarida xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish hamda o'zini o'zi band qilish orqali ishsizlikni kamaytirishning nazariy asoslari	551
Jo'rayev Sherali Anor o'g'li, Abdikarimov Nazirbek Odil o'g'li, Uralov Baxtiyor Maxmudovich	
Uchqora uzumi-mayizini yetishtirishning iqtisodiy samaradorligini oshirish imkoniyatlari	555
Salamov Ibroxim, Kudratov Rizo Turdibayevich, Janibekov Faxriddin Beknazarovich	
Moliyaviy natijalarning tavsifini takomillashtirish	561
Yusupova Farizabonu Zarifovna	
Kambag'allik va uni qisqartirish yo'llari	564
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Do'stiyorov Mirabbos Erkin o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida aholi turmush darajasini oshirishda xizmat ko'rsatish sohasining ahamiyati	568
Xolmurodov Otabek	
O'zbekistonda aholi turmush darajasi va daromadlarining o'ziga xos xususiyatlari	570
Rajabov Navruzбек Azimjonovich, Uralov Baxtiyor Maxmudovich, Saidmurodov Sardor Mirsalohovich	
SWOT-анализ конкурентоспособности национального туризма в Узбекистане в условиях преодоления последствий пандемии	574
Ochilova Mohigul Toshtemir qizi, Abduzoirov Sarvarbek	
Ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish va aholi turmush darajasini yanada yaxshilashda iqtisodiy samaradorlikni oshirishning ahamiyati	577
Salamov Ibroxim, Kudratov Rizo Turdibayevich, hamdamova Nasiba Ablakulovna	
Jahon iqtisodiyoti va xalqaro savdo munosabatlari	582
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Xo'jaqulov Inomjon Rustam o'g'li	
Xizmat ko'rsatish sohasini raqamli iqtisodiyot sharoitiga mos rivojlantirishning ayrim masalalari	586
Mirzayev Qulmamat Jonuzakovich, Sherzodova Diyora Sherzod qizi	
Turistik destinatsiyalarni rivojlantirish orqali turistik zonalarini takomillashtirish	589
Raxmonov Siyovush Turob ug'li, Ochilova Mohigul Toshtemir qizi	
Ivermektin, klozantel, iversantapulus dori vositalarining marketing tahlili	592
Raxmadullayev Humoyun Rashid o'g'li, Farmonov Nizom, Salamov Ibroxim	
Цифровая оптимизация для экологической безопасности в агропромышленном комплексе	597
Юнусов Худайназар Бекназарович, Сафарова Лола Улмасовна	

Смысловой – системный анализ процессов обработки плодов и овощей энергии начального импульса.....	602
Курбанов Жамшед Маджидович, Курбонова Мадина Жамшедовна	
Формирования алгоритма расчета эффективности транспортно-логистической системы поставок грузов.....	605
Кубаев Улугбек	
Роль и потенциал севооборота в создании устойчивых и экологически чистых систем в сельском хозяйстве на основе цифровизации	611
Юнусов Худайназар Бекназарович, Сафарова Лола Улмасовна	
Qoramollar uchun ozuqa ratsionini tuzishda innovatsion yondashuv	617
Mavlyanov Majid Tuychiyevich	
Landshaft bog'dorchilikni rivojlantirishda autocad dasturining o'rni.....	624
Ravshanov Sanjar Tolibjonovich, Sulaymonov Mirobid Abduxolikovich	
Aniq qishloq xo'jaligida o'zgaruvchan me'yorlarni qo'llash	628
Akbarov Husan O'zbekxonovich, Bekzod Qudratov	
Raqamli iqtisodiyotda neyron tarmoqlaridan foydalanishning ahamiyati.....	634
Otoboyeva Aziza Shakirovna	
Iqtisodiy masalalarni tahlil qilish, me'yorlash, rejalashtirish, baholash hamda bashorat qilishda korrelyatsiya va regressiya usuli	637
Aktamova Vasila Uktamovna, Axtamova Umida O'ktam qizi	
Iqtisodiy ekonometrik modelni tuzish hamda avtokorrelyatsiya mavjudligini aniqlash	641
Raximov Abdulaxad Nematovich	
O'zbekistonda qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yetishtirishda agrovoltaiika texnologiyasini qo'llash istiqbollari	646
Berdiyev G'ayrat Ibragimovich, Eshpulatov Dostonbek Baxodir o'g'li, Malikova Sevinch Telman qizi	
Развитие системы цифровизации в сельском хозяйстве и в народной медицине	650
Рахмонов Фариз Зафаржонович, Мухиддинова Сабрина Мунисовна, Усманова Лайло Рахматуллаевна, Рахмонова Хабиба Нуруллаевна	
Raqamli iqtisodiyot fanlarini o'qitishda zamonaviy pedagogik metodlar va virtual onlayn kurslardan foydalanish.....	653
Sulaymonov Mirobid Abduxolikovich	
Qishloq xo'jaligini boshqarishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning afzalliklari	656
Ravshanov Sanjar Tolibjonovich	
Ekin maydonlari tuproqlarini tahlil qilish va boshqarishda sun'iy intellekt tizimlaridan foydalanishning o'rni..	660
Otoboyeva Aziza Shakirovna, Artikov Farxod Sayfiddinovich, Usanov Yoqub Dilmurod o'g'li	
О некоторых нестандартных способах решения иррациональных уравнений	664
Актамова Василя Уктамовна	
Корхоналарни тугатишнинг норматив ва ташкилий-услугий таъминотини такомиллаштириш	666
Дусмуратов Раджапбай Давлатбаевич	
Юридик шахсларни тугатишнинг норматив-ҳуқуқий таъминоти.....	670
Давлетов Икрам Рахимберганович	
Саноат корхоналарида мулкый муносабатларни тартибга солишнинг илмий назарий асослари.....	674
Бобобеков Эргаш Абдумаликович	

O'ZBEKISTONDA QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARINI YETISHTIRISHDA AGROVOLTAIKA TEKNOLOGIYASINI QO'LLASH ISTIQBOLLARI

Berdiyev G'ayrat Ibragimovich

Guliston davlat universiteti "Buxgalteriya hisobi va moliya"
kafedrasini mudiri, PhD, dotsent

Eshpulatov Dostonbek Baxodir o'g'li

Guliston davlat universiteti "Buxgalteriya hisobi va moliya"
kafedrasini o'qituvchisi

Malikova Sevinch Telman qizi

Guliston davlat universiteti "Raqqamli iqtisodiyot va innovatsiyalar"
fakulteti 2-kurs talabasi

Annotatsiya: Maqolada yurtimizning tabiiy iqlim sharoitlaridan kelib chiqqan holda, qishloq xo'jalik subyektlari uchun yangi bo'lgan agrovoltaika usulini qo'llash imkoniyatlari tahlil qilingan. Ushbu usulni qo'llash bo'yicha ba'zi xorij tajribalari o'rganilgan. Fermer va dehqon xo'jaliklari uchun istiqbolda ushbu usullarni qo'llash bo'yicha takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: Foto elektr stansiyalari, iqlim o'zgarishi, agrovoltaika, yashil energiya.

Abstract: The article analyzes the possibilities of using the new agrovoltaic method for agricultural subjects based on the natural and climatic conditions of our country. Some foreign experiences of using this method have been studied. Proposals for the future use of these methods for farmers and peasant farms have been developed.

Key words: Photoelectric plants, climate change, agrovoltatics, green energy.

Аннотация: В статье анализируются возможности использования нового агровольтаического метода для субъектов сельского хозяйства с учетом природно-климатических условий нашей страны. Изучен зарубежный опыт использования этого метода. Разработаны предложения по дальнейшему использованию этих методов для фермеров и крестьянских хозяйств.

Ключевые слова: Фотоэлектрические установки, изменение климата, агровольтаика, зеленая энергетика.

KIRISH

2024-yil 28-fevral kuni Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev huzurida qayta tiklanuvchi energetika sohasidagi ustuvor vazifalar yuzasidan kengaytirilgan yig'ilish bo'lib o'tdi. Unda elektr iste'moli yuqori bo'lgan qishloq va suv xo'jaligi, ichimlik suvi ta'minoti korxonalarida "yashil energiya" quvvatlarini ko'paytirish bo'yicha ishlarni jadallashtirish zarurligi qayd etildi. Masalan, qishloq xo'jaligi yerlarida quyosh panellarini o'rnatish, ya'ni "agrovoltaika" bo'yicha xorijiy tajriba o'rganilmoqda. Hisob-kitoblarga ko'ra, mamlakatimizda 10 gigavattli agrovoltaika salohiyati mavjud.

Mutasaddilarga joriy yilda 6 ta tumanda "agrovoltaika" usulida pilot loyihalarni boshlash topshirildi. Umuman, xalqaro ekspertlarni jalb qilgan holda energiya sarfi yuqori bo'lgan sohalarda qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish bo'yicha alohida dastur ishlab chiqish vazifasi qo'yildi ^[1].

Shundan kelib chiqib, Xorazm viloyatida O'zbekistonda birinchi marta quyosh batareyalari ostida ekin ekishga harakat qilishadi. Bu mamlakat prezidenti Shavkat Mirziyoyev ishtirokida 2024-yil 29-fevralda ishga tushirilgan quvvati 100 MVt bo'lgan fotoelektr stansiyasini (PV) qurish loyihasi doirasida amalga oshiriladi. Keltirilishicha bu Xorazmdagi dastlabki bunday yirik loyiha bo'ladi. Uning natijasida yiliga 254 million kilovatt

soat “yashil energiya” ishlab chiqariladi. Bu esa Xorazm viloyati yillik elektr energiyasi iste'molining 11 foizini qoplaydi. Ushbu stansiyaning yil yakunigacha tarmoqqa ulash rejalashtirilgan [2].

Agrovoltaik – bu qishloq xo'jaligi ishlab chiqaruvchilarining o'z ehtiyojlari uchun yoki sotish uchun energiya ishlab chiqarish uchun o'z dalalariga quyosh panellarini o'rnatish amaliyotidir [3].

Quyosh panellari ostida ekinlarni yetishtirish (AgroPhotoVoltaics, APV) deb ataladigan innovatsion texnologiyadir. Uning mohiyati shundan iboratki, ma'lum bir hudud bir vaqtning o'zida ikkita maqsadda ishlatiladi: ekinlarni yetishtirish va elektr energiyasini ishlab chiqarish [2].

Yuqoridagi keltirilgan ma'lumotlardan kelib chiqib hozirgi sharoitlarda Agrovoltaika texnologiyalarini qishloq xo'jaligidagi istiqbolini tahlil qilish dolzarb masala hisoblanadi.

TADQIQOT METODLARI VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Agrovoltaika texnologiyasini iqtisodiy samaradorligini o'rganish maqsadida ushbu tadqiqot ishimizda asosiy adabiyotlar va tadqiqotlarning joriy holatini tahlil qilib chiqdik. Ushbu texnologiyani qo'llash bo'yicha xorij tajribalarini, xususan, tabiiy iqlim sharoitlari O'zbekiston iqlimiga yaqin bo'lgan mamlakatlar tajribasini o'rganib chiqdik.

Adabiyotlar tahlili ushbu texnologiyani asosan AQSH, Xitoy va Hindiston davlatlarida keng qo'llanilayotganini ko'rsatdi. Masalan, Hindistonlik tadqiqotchi A. B. Madhukar va boshqalar olib borgan tadqiqotida agrovoltaika bir vaqtning o'zida ekinlarni yetishtirish va elektr energiyasi ishlab chiqarish imkonini beruvchi barqaror dehqonchilik usuli sifatida muhokama qilinadi, quyosh energiyasidan samarali foydalanish, issiqxona gazlari chiqindilarini kamaytirish va optimal o'sish va hosil uchun mos ekinlarni tanlash muhimligini ta'kidlaydilar [4].

Xitoy tajribasida Stefano Amaducci va boshqalar ishida elektr energiyasini ishlab chiqarish uchun yerdan foydalanishni optimallashtirish uchun ekinlarni fotovoltaiik panellar bilan birlashtirgan agrovoltaik tizimlar kontseptsiyasi muhokama qilinadi, bu esa iqlim o'zgarishiga ekinlarning chidamliligini va an'anaviy tizimlarga nisbatan yuqori energiya ishlab chiqarishni ko'rsatadi [5].

Sami Touil va boshqalarning tadqiqotlarida bog'dorchilikda agrovoltaikani o'rnatish (soya qiyaligi) ni ekinlar o'sishi, sifati va boshqa ko'rsatkichlariga ta'siri o'rganilgan. Quyosh radiatsiyasi, havo harorati, namlik va tuproq haroratini quyosh panellari ostida o'zgartirish orqali mikroiklimga ta'sir etish natijalariga alohida urg'u berilgan [6].

“Yangi O'zbekiston” muxbiri Iroda Toshmatova Agrovoltaika usulini mamlakatimiz uchun naqadar dolzarbligini, xususan, bunday texnologiyalarni avvalo qurg'oqchilikdan zarar ko'rayotgan hududlarda, elektr tarmog'idan uzoq aholi hududlarida, erkin sanoat zonalarida qo'llash afzalliklari bilan birga uning asosiy kamchiliklarini ham tahlil qilgan [7].

NATIJALAR TAHLILI

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, mamlakatimiz quyosh va shamol energiyasi potentsiali elektrga bo'lgan hozirgi ehtiyojni 10–12 barobar oshig'i bilan ta'minlashga yetadi. Faqat buning uchun mavjud imkoniyatni ishga solish kerak. Oxirgi yillarda nafaqat sanoat tarmoqlari va korxona-tashkilotlar, balki aholi xonadonlarida ham quyosh panellaridan foydalanish ko'lamini ortib borayotganini sohaga jiddiy e'tibor qaratilayotgani bilan izohlash mumkin. Deyarli barcha viloyatlarda zamonaviy quyosh va shamol elektr stansiyalari barpo etilyapti.

Agrovoltaika yoki “quyosh fermalari” qishloq xo'jaligi yerlari yoki to'g'ridan-to'g'ri ekinlar, bog'lar ustida quyosh panellarini o'rnatish orqali ham elektr energiyasi ishlab chiqaradigan, ham ekinlarni noqulay obhavo, quyoshning zararli nurlaridan himoya qilib, ularning sog'lom o'sishi uchun qulay sharoit yaratib beradigan kombinatsiyalangan tizimdir [7].

O'simliklar, odatda, quyosh yorug'ligining 10 % miqdorini talab qiladi. Qolgan quyosh nurlarini esa quyosh panellari yordamida elektr energiya ishlab chiqarishga sarflash mumkin. Agrovoltaika texnologiyasini qo'llash yurtimizda qishloq xo'jaligi sohasini, shu bilan birga ekologik muammolarning qisman bartaraf etishda juda muhim yechim hisoblanadi.

Mohiyatan, “Agrovoltaika” so'zi o'zbekchada “agroelektrik maydon” yoki “agroelektrik quyosh parki” kabi ma'nolarni anglatadi. Ba'zi hisob kitoblarga ko'ra yurtimizda 10 GW ushbu turdagi energiya salohiyati bor. Bu mamlakatimizda deyarli uzluksiz quyoshli kunlarning davom etishi bilan asoslanadi.

Ushbu texnologiyalari jahon tajribasida ham o'z natijalarini ko'rsatib kelmoqda. Xususan, Yevropa Ittifoqida 2023-yilda quyosh panellari va shamol generatorlari o'rnatish orqali havoga chiqariladigan issiqxona gazlari miqdorini 8 % ga kamaytirish bilan birga, boshqa turdagi elektr energiyasiga nisbatan ko'proq toza elektr energiya ishlab chiqarishga muvaffaq bo'lishgan.

Umuman olganda, hozirgi iqlim o'zgarish sharoitlarida yashil energiyaga o'tish barqaror iqtisodiy o'sishning asosiy sharti bo'lib qolmoqda. Darhaqiqat, shamol generatorlari, quyosh panellari, elektr tokida yuradigan avtomobillar ekologik muhitni toza saqlash va elektr energiyaga bo'lgan ehtiyojni qondirishdagi o'rni beqiyosdir.

Quyosh panellari ostidagi soyadan dehqonchilik yoki chorvachilik uchun maydon sifatida foydalanish mumkin. Buning uchun quyosh panellar orasidagi zichlik juda yuqori bo'lmali lozim. Panellar shaffof bo'lishi qishloq xo'jaligida foydalaniladigan yerlar, chunonchi, dala va issiqxonalarni to'liq qoplab olishi mumkin. Bunda u o'simliklarning pastki qismini qalin soya bilan yopib qo'ymaydi, tabiiy yorug'lik muhitini o'zgartirmaydi yoki atrof-muhitga zarar bermaydi. Dala maydonlariga quyosh panellarini o'rnatish ekinlar uchun soya va himoyani ta'minlaydi, bu, ayniqsa, yuqori harorat va quyosh nurlari o'simliklarga zarar berishi mumkin bo'lgan issiq hududlarda muhim. Shu bilan birga, undan foydalanish qishloq xo'jaligida suv sarfini kamaytirishi mumkin, chunki bug'lanish kamayadi va tuproqdagi namlik uzoq vaqt saqlab qolinadi. Asosiysi, u ekologik toza energiya manbai bo'lib, hech qanday issiqxona gazlarini chiqarmaydi. Qolaversa, agrovoltaika dehqon va fermerlarning energiya xarajatlarini sezilarli kamaytiradi. Ular fermer xo'jaliklarida quyosh panellari tomonidan ishlab chiqarilgan elektr energiyasidan yorug'lik, sovitish yoki sug'orish texnologiyalarini qo'llash kabi ehtiyojlari uchun foydalanishi mumkin.

1-rasm: Agrovoltaika usulida issiqxonalar tashkil etish^[8]

Ushbu texnologiyalarni o'rnatish ortiqcha geotexnik ishlarni talab etmaydi. Bundan tashqari, quyosh panellari fermer va dehqon xo'jaliklari uchun qo'shimcha daromad manbai bo'lib, o'z ehtiyojidan ortgan qismini markaziy elektr tarmog'iga sotishi mumkin bo'ladi.

Muqobil energiya manbalarini hosil qiluvchi qurilmalardan foydalanish nafaqat aholi, balki mamlakat iqtisodiyoti uchun ham foydali. Shu bois, Yaponiya 2012-yilda agrovoltaiklar uchun maxsus imtiyozlarni joriy qilgan birinchi davlat bo'ldi. Keyinchalik Fransiya, Xitoy, AQSH va boshqa ko'plab mamlakatlarda shunga o'xshash tizimlar tatbiq etila boshladi. Yurtimizda ham keyingi yillarda muqobil energiya hosil qiluvchi qurilmalarni o'rnatadigan talabgorlarga ko'plab imtiyozlar, subsidiyalar ajratilyapti^[7].

Fermer va dehqon xo'jaligi rahbarlaridan o'tkazilgan so'rovnomalarda ularning aksariyatini ushbu texnologiyalarni ekologik toza va umumiy tarmoqqa ulanmasdan elektr energiyasini olish mumkinligi qiziqtirmoqda. Chunki qishloq xo'jaligida qo'llaniladigan aksariyat uskuna va vositalar ko'p elektr energiya talab etadi. Shulardan kelib chiqib hozirda fermerlar va tomorqa egalari ham ushbu texnologiyani qo'llashni boshlashmoqda.

Ushbu texnologiyani dastlab 2022-yilda Jizzax viloyati Baxmal tumanida "Bakhmal fruit growing" fermer xo'jaligida qo'llay boshlagan. Xo'jalik rahbarini hisobotlarida keltirilishicha, buning natijasida elektr energiya xarajatlari 10– 5 % qisqargan.

XULOSALAR

Aytish joizki, agroelektrik maydonlar, avvalo, qurg'oqchilikdan aziyat chekayotgan qishloq joylari uchun katta ahamiyatga ega. Juda issiq yoz fasli sharoitlarida quyosh panellari ekinlarni quyoshning ultrabinafsha nurlaridan va tuproqdagi zarur bo'lgan namlikni saqlaydi. Ushbu innovatsion usulni markaziy elektr tarmog'idan uzoq joylash aholi punktlarida, suv va elektr ta'minoti muammoli bo'lgan hududlarda tashkil qilinga fermer va dehqon xo'jaliklari uchun o'rnatish mumkin. Shu bilan birga, elektr energiyasida tez-tez uzulish bo'ladigan xo'jaliklar uchun ham bu yaxshi samara beradi. Ushbu tizimlarni o'rnatishni aynan dastlab shunday hududlarda boshlash zarur. Keyinchalik esa qolgan hududlarda ham bosqichma-bosqich tashkil etish lozim. Bu borada barcha ilmiy va huquqiy asoslarni yaratish maqsadida Prezidentning "Qishloq xo'jaligiga mo'ljallangan yerlarda va quvvati 1-20 MVt. bo'lgan qayta tiklanuvchi energiya manbalari asosidagi elektr stansiyalaridan foydalanish to'g'risida"gi Qarori loyihasi ham tayyorlangan ^[7].

Agrovoltaika usuli zamonaviy va samarali bo'lishi bilan birga o'z kamchiliklariga ham ega bo'lib, ularni o'rnatishda ushbu omillar ham hisobga olinishi lozim. Bunday kamchiliklar qatoriga: panellar yuzasini chang qoplab olishi, yozda havo haroratining keskin oshib ketishi, qish fasllarida bulutli havo va qorning panel yuzasini to'sib qolishi kabilardir. Panel yuzasini chang qoplab qolishida agar kuchli shamollar esadigan joylarda bo'lsa o'zi tozalanishi mumkin. Boshqa hollarda oyiga 1 – 2 marta panel yuzasini artib turish lozim bo'ladi. Yog'ingarchilik fasllarida panel yuzasi o'zi yuvilib tozalanib turadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Prezident Shavkat Mirziyoyev huzurida o'tkazilgan qayta tiklanuvchi energetika sohasidagi ustuvor vazifalar yuzasidan kengaytirilgan yig'ilishdagi nutqi. Saytda mavjud. president.uz/uz/lists/view/5964
2. Первый в Узбекистане эксперимент по агровольтаике проведут в Хорезмской области. Saytda mavjud: <https://fergana.agency/news/133112/> (Tashrif vaqti: 30.03.2024).
3. В. Новиков. В Узбекистане может быть внедрена агровольтаика. Saytda mavjud: <https://nuz.uz/2024/01/03/v-uzbekistane-mozhet-byt-vnedrena-agrovoltaika/> (Tashrif vaqti: 30.03.2024)
4. Bonthala Madhukar A., Nalabolu Vikram A.S., . Santhosh Kumar M.S., & Kumar K.A. (2023). Agrivoltaics: A Sustainable Method Of Farming For Various Suitable Crops. Agriculture Association of Textile Chemical and Critical Reviews Journal.
5. Amaducci S., Yin X., & Colauzzi M. (2018). Agrivoltaic systems to optimise land use for electric energy production. Applied Energy.
6. Touil S., Richa A., Fizir M. et al. Shading effect of photovoltaic panels on horticulture crops production: a mini review. Rev Environ Sci Biotechnol 20, 281–296 (2021). <https://doi.org/10.1007/s11157-021-09572-2>
7. Iroda Toshmatova. Yangicha yondashuvlar, Agroelektrik quyosh parki. "Yangi O'zbekiston" gazetasining 06.03.24-yil, 47-son, 4 – bet.
8. Agrovoltaika — qishloq xo'jaligida yangi va samarali usul. Saytda mavjud: <https://yuz.uz/uz/news/agrovoltaika-qishloq-xo-jaligida-yangi-va-samarali-usul> (Tashrif vaqti: 31.03.2024).

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Alfraganus universiteti dotsenti, i.f.f.d. (PhD) Fayziyev Oybek Raximovichning umumiy tahriri ostida nashrga tayyorlandi.

O'zbek tili muharriri: Ulug'bek Eshmuradov

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Rus tili muharriri: Abdimo'min Alikulov, i.f.d., professor

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Bobur Ochilov

2024. Maxsus son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027
Topshirildi: 10.04.2024-yil. Nashrga ruxsat etildi: 19.04.2024-yil.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O‘zbekiston Respublikasi
Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro‘yxatdan
o‘tkazilgan.